

szych słuchaczy zajmuje się stosunkami polsko-ruskimi. Prof. W. Czaplński opracowuje ze swymi słuchaczami na seminarium ideologię rokoszu Zebrzydowskiego na tle społecznych stosunków w Polsce XVII w. Prof. H. Wereszycki zajmuje się na seminarium ustawami wyjątkowymi przeciw socjalistom niemieckim w r. 1878. Na seminarium prof. St. Inglota są omawiane dwa zagadnienia mianowicie historia gospodarcza miasta Wrocławia i dzieje wsi śląskiej.

Pod opieką profesorów Instytutu przygotowywane są następujące prace doktorskie, mgr Pełczyna: „Kulturalne związki Śląska z Polską w drugiej połowie XVIII w.“, mgr A. Galos: „Opinia niemiecka wobec walki narodowościowej rządu niemieckiego na przełomie XIX i XX wieku“, mgr Walter: „Polskość klasztoru w Trzebnicy w XVII i XVIII w.“, mgr E. Konik: „Importy rzymskie na Śląsku“.

Z prac magisterskich będących na ukończeniu wymienimy następujące: J. Poniatowski: „Polityka centrum na Śląsku“, K. Maleczyńska: „Szkoła parafialna na Śląsku opolskim w drugiej połowie XVII w.“, J. Wielowiejski: „Niewolnictwo w Grecji antycznej“, W. Długoborski: „Gospodarczy upadek Wrocławia w epoce Fryderyka II“, M. Chmurzanka: „Początki handlu wrocławskiego“, St. Michalkiewicz: „Bunty chłopskie na Śląsku w czasach nowożytnych“, J. R. Tomczyk: „Zagadnienie chronologii migracji i pochodzenia ludności wołoskiej w Cieszyńskim“.

Władysław Czaplński

Prace historyczne Instytutu Śląskiego.

Prace historyczne Instytutu Śląskiego w okresie powojennym (od lutego 1945 do końca lipca 1948 r. tzn. do chwili formalnego połączenia się Instytutu Śląskiego z Instytutem Zachodnim) szły w dwóch kierunkach: organizacji badań dziejów Śląska i wydawania prac z dziejów Śląska.

I. Organizacja badań.

Prace historyczne prowadził w Katowicach referat historyczny kierowany od września 1945 r. przez dra Kazimierza Popiołka, we Wrocławiu Sekcja historyczna, kierowana w pierwszym okresie przez prof. dra K. Maleczyńskiego. Nadto w Katowicach istniała od listopada 1945 r. do końca maja 1947 r. Komisja Historyczna pod przewodnictwem dra Ludwika Ręgorowicza, skupiająca 32 osoby, i od października 1946 r. Sekcja Badania Najnowszych

Dziejów Śląska, pod przewodnictwem mgr Fr. Szymiczka. We Wrocławiu od jesieni 1947 r. czynna jest Sekcja Dokumentacyjna pod kierownictwem prof. S. Wysłoucha. Nadto we Wrocławiu od wiosny r. 1946 czynna była Sekcja Prehistoryczna pod kierownictwem prof. dra R. Jamki.

Komisja Historyczna w Katowicach odbyła ogółem 10 zebrań:

29. XI. 1945 — zebranie organizacyjne.
22. I. 1946 — referat dra L. Ręgorowicza: „O planie prac historycznych z zakresu dziejów Śląska i o programie działania komisji“.
12. II. 1946 — referat dra K. Popiołka: „Trzecie powstanie śląskie — wątpliwości i sprzeczności“.
12. III. 1946 — referat mgr Fr. Szymiczka: „Bibliografia miast śląskich“.
20. III. 1946 — zebranie z okazji 25-lecia plebiscytu górnośląskiego; referaty dr L. Ręgorowicza, P. Kempki, J. Gawrycha i dra A. Rostka.
31. V. 1946 — referat A. Mikuckiej: „Zainteresowania historią i zagadnieniami pokrewnymi wśród młodzieży szkół średnich w Warszawie, Katowicach, Chorzowie, Krakowie i Łodzi“.
18. VI. 1946 — (w Klubie Pisarzy-Powstańców) zebranie dyskusyjne na temat rozwoju POW na Śląsku w latach 1918—1921, zagajone przez J. Grzegorzka.
22. X. 1946 — referat mgra Fr. Szymiczka: „Tajne akta Gestapo na Śląsku z lat 1942 i 1943“ i A. Targa: „Plan pracy nad dokumentacją okresu okupacji hitlerowskiej na Śląsku“. Na zebraniu tym wyłoniono sekcję badania dziejów Śląska w okresie okupacji.
15. III. 1947 — referat mgra T. Grygiera: „Pierwsze powstanie śląskie“.
29. V. 1947 — komisja historyczna przekształciła się w oddział katowicki Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Utworzona na posiedzeniu w dniu 22. X. 1946 r. sekcja badania dziejów Śląska w okresie okupacji przekształciła się na sekcję badania najnowszych dziejów Śląska, która odbyła 6 zebrań:

Na dwóch pierwszych zebraniach (15. XI. i 13. XII. 1946 r.) omówiła materiały, będące w posiadaniu sekcji oraz opracowała wytyczne kwestionariusza, rozсланego do różnych działaczy i instytucji w terenie, dotyczącego dziejów Śląska w okresie okupacji.

11. IX. 1947 — omówiono program prac.

22. X. 1947 — omówiono program prac historycznych dotyczących „Wiosny Ludów na Śląsku“ po czym dr K. Popiołek wygłosił referat pt. „Niemcy przegrały wojnę w r. 1943“.
19. XII. 1947 i 5. III. 1948 — zebrania w sprawie prac historycznych o „Wiośnie Ludów na Śląsku“.

Oddział Wrocławski zorganizował w dniu 6. IV. 1946 r. konferencję naukową, poświęconą omówieniu stanu i potrzeb nauki polskiej o Dolnym Śląsku. Na konferencji tej plan badań historycznych odnoszących się do odzyskanego Śląska, przedstawił prof. dr Wł. Czapliński.

Sekcja Prehistoryczna pod kierownictwem prof. dra R. Jamki prowadziła w miesiącach letnich 1946 r. prace wykopaliskowe na Ostrowiu Katedralnym we Wrocławiu. Wyniki tych prac zostały omówione przez prof. Jamkę w komunikacie nr 24 Seria V Instytutu Śląskiego. Sekcja Prehistoryczna zainicjowała również badania wykopaliskowe w Opolu, które zostały rozpoczęte w lecie 1948 r. Nadto Instytut Śląski udzielił w 1948 r. zasiłku na badania wykopaliskowe na Górze Sobótce i w okolicy, prowadzone w porozumieniu z Wrocławskim Towarzystwem Naukowym pod kierownictwa prof. dra K. Maleczyńskiego.

W zakresie badań historycznych prowadzono następujące prace:

- a) opracowywanie Słownika Polśkości Śląska — pod kierownictwem prof. K. Maleczyńskiego,
- b) opracowywanie Słownika Zasłużonych Ślązaków: 1. do r. 1815 pod kierownictwem dr E. Maleczyńskiej, 2. po r. 1815 pod kierownictwem dr K. Popiołka,
- c) opracowano bibliografię materiałów zawartych w Rocznikach „Katolika“ (1868—1874),
- d) zbierano i przygotowano do druku materiały do dziejów Wiosny Ludów na Śląsku pod kierownictwem prof. dr K. Maleczyńskiego i dr K. Popiołka,
- e) opracowano ankietę o działalności młodzieży śląskiej w czasie okupacji na podstawie rozesłanych uprzednio kwestionariuszy,
- f) w porozumieniu z Związkiem Weteranów Powstań Śląskich przeprowadzono zebranie materiałów o charakterze dokumentarnym odnoszących się do okresu powstań śląskich i plebiscytu oraz rozpisano konkurs naukowo-literacki na ten temat, który dał w rezultacie szereg opracowań, wspomnień i utworów literackich związanych z powstaniem śląskimi,

- g) opracowano „Śląski Kalendarz Historyczny“, który wyszedł w serii V. Komunikatów Instytutu Śląskiego,
- h) przygotowano ekspozycje do działu historycznego Wystawy Ziem Odzyskanych we Wrocławiu z zakresu „Wiosna Ludów na Śląsku“, „Odrodzenie narodowe na Śląsku“, „Powstania i plebiscyt na Śląsku“, „Śląsk w czasie okupacji“, „Sztuka ludowa na Śląsku“.

Osobny dział stanowią prace prowadzone przez Sekcję Dokumentacyjną we Wrocławiu pod kierownictwem prof. S. Wysłoucha. Sekcja ta przepracowuje archiwum byłej rejencji opolskiej, przewiezione z Opola do Archiwum Państwowego we Wrocławiu, i archiwum byłego konsystorza ewangelickiego we Wrocławiu. Sekcja ta poza przygotowaniem wspomnianych wyżej materiałów dla działu historycznego Wystawy Ziem Odzyskanych, pracuje w dwóch kierunkach:

1. przygotowywania materiałów dotyczących najnowszej historii Śląska, 2. opracowywania poszczególnych zagadnień z tego zakresu. Przygotowano do druku materiały dotyczące polskości Dolnego Śląska w świetle tajnych niemieckich statystyk nabożeństw polskich oraz położenia ludności polskiej w świetle archiwum ewangelickiego we Wrocławiu. Opracowywane są następujące tematy:

- a) Położenie prawne kościoła ewangelickiego w państwie pruskim i jego znaczenie,
- b) Polsko-niemieckie zmagania o ziemię na Śląsku,
- c) Polskie organizacje robotnicze na Śląsku Opolskim,
- d) Zagadnienia wyznaniowe na Śląsku,
- e) Polskie szkolnictwo mniejszościowe na Śląsku Opolskim,
- f) Sądownictwo mniejszościowe na Śląsku Opolskim,
- g) Polskie szkolnictwo średnie w Niemczech,
- h) Ostmarkenverein na Śląsku,
- i) Polscy robotnicy sezonowi na Śląsku.

Dnia 13. XII. 1946 r. w ramach organizowanych przez oddział wrocławski „Wieczorów Zachodnich“ dr W. Mejbaum wygłosił odczyt pt. „Pogląd na przebieg dziejów polskich“.

II. Wydawnictwa historyczne.

W okresie od lutego 1945 do 31. VII. 1948 ukazały się następujące wydawnictwa Instytutu Śląskiego z zakresu historii:

A. Wydawnictwa książkowe:

- 1. M. Ambros: Bibliografia Śląska, jej stan obecny i zadania na przyszłość, 1946, str. 30.

2. H. Barycz: Jerzy Samuel Bandtkie, jego osobowość i rola w rozwoju kultury narodowej, 1948, str. 24.
3. H. Barycz: Uniwersytet Wrocławski w przeszłości i terażniejszości, 1946, str. 82.
4. Czechosłowacja wczoraj i dzisiaj. Zbiór komunikatów Instytutu Śląskiego, seria VI, nr 1—50.
5. T. Dobrowolski: Sztuka na Śląsku, 1948, str. 392, ilustracji 173.
6. Dolny Śląsk i Wrocław (w językach angielskim, czeskim, francuskim i rosyjskim), 1948, (zawiera artykuły historyczne: L. Goliński: Zdobycie Wrocławia, R. Jamka: Śląsk w czasach prehistorycznych, K. Popiołek: Historia Śląska, K. Maleczyński: Historia Wrocławia).
7. J. Ender: Józef Lompa, zarys biograficzny, 1947, str. 118.
8. J. Feldman: Problem polsko-niemiecki w dziejach, 1946, str. 175.
9. Wł. Głowacki: Śląsk średniowieczny wzorem dla aptekarstwa polskiego, 1947, str. 16.
10. R. Grodecki: Powstanie polskiej świadomości narodowej, 1946, str. 51.
11. Z. Hierowski: 25 lat literatury na Śląsku 1920—1945, 1947, str. 203.
12. Z. Hierowski i St. Rospond: Język i piśmiennictwo na Śląsku 1948, str. 43.
13. R. Jamka i K. Popiołek: Przeszość Śląska w zwięzłym zarysie 1948, str. 55.
14. M. St. Korowicz: Zarys dziejów Słowacji, 1948, str. 148.
15. T. Laskiewicz i F. Rymowicz: Gliwice—Zabrze—Bytom, w okresie od 1921—1939 pod względem gospodarczym i przemysłowym, 1947, str. 27.
16. T. Lehr-Spławiński: Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą, 1947, str. 29.
17. T. Lehr-Spławiński, K. Piwarski, Z. Wojciechowski: Polska-Czechy — dziesięć wieków sąsiedztwa, 1947, str. 319.
18. E. Maleczyńska: Polskie tradycje naukowe i uniwersyteckie Wrocławia, 1946, str. 84.
19. K. Maleczyński: Wojna polsko-niemiecka 1109 r., 1946, str. 40.
20. K. Maleczyński: Dzieje Wrocławia, cz. I, do r. 1526, 1948, str. 345.
21. W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego, t. I., 1946, str. 214.
22. K. Piwarski: Historia Śląska w zarysie, 1947, str. 450.

23. Fr. Popiołek: Dzieje hutnictwa żelaznego na ziemiach polskich, 1947, str. 130.
24. K. Popiołek: Krystian Minkus, trybun śląskiej rewolucji 1946, str. 24.
25. K. Popiołek: Śląsk w oczach Gestapo, 1948, str. 96.
26. K. Popiołek: Trzecie powstanie śląskie, 1946, str. 217.
27. K. Popiołek: Zaborcze plany kapitalistów śląskich, 1947, str. 140.
28. St. Rospond: Zabytki języka polskiego na Śląsku, 1948, str. 264, ilustracyj 23.
29. J. Skoczek: Miasto Brzeg i jego dzieje, 1947, str. 19.
30. Stan i potrzeby nauki polskiej na Dolnym Śląsku, 1947, str. 124 (zawiera m. i. Wł. Czapliński: Zadania historii wobec odzyskania ziem śląskich, str. 42—50).
31. St. Śreniowski: Historia ustroju Śląska, 1948, str. 242.
32. L. Tyrowicz: Śląsk a ruch rewolucyjny 1846 r., 1947, str. 16.
33. J. Widajewicz: Słowianie zachodni a Niemcy w wiekach średnich, 1946, str. 44.
34. J. Widajewicz: Światopełk Morawski a Bolesław Chrobry, 1946, str. 32.
35. J. Widajewicz: Weleci, 1946, str. 22.
36. Śląsk — Ziemia i Ludzie. Praca zbiorowa pod redakcją R. Lutmana i K. Popiołka, 1948, str. 284, ilustracyj 60, map 3.

B. W seriach „Komunikaty Instytutu Śląskiego” ukazały się następujące artykuły historyczne:

Seria V.

- śląski Kalendarz Historyczny (Nr 1, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 17, 19, 22, 26 i 30).
- Fr. Popiołek: Ks. Franciszek Michejda (nr 5).
- J. Głownia: Czeskie i polskie prawa do Kłodzka (nr 13).
- G. Taraba, Piotr Feliks (nr 15).
- Fr. Popiołek: Huta gliwicka i jej dawna rola w hutnictwie środkowej Europy (nr 20).
- R. Jamka: Dotychczasowe wyniki badań wykopaliskowych na staropolskiej osadzie we Wrocławiu (nr 24).
- Fr. Popiołek: Pięćdziesięciolecie pierwszego gimnazjum polskiego w Cieszynie (nr 25).
- K. Popiołek: Nauki historyczne w pracy Instytutu Śląskiego (nr 36).
- J. Nahorajska: Uwolnienie miast śląskich w r. 1945 (nr 39).
- Fr. Popiołek: 550-lecie kuźnicy w Bogucicach (nr 40).
- W. Szewczyk: Józef Lompa (nr 43).

- M. Antonów: Uwagi o losach archiwaliów górnośląskich w związku z ostatnią wojną (nr 44).
H. Barycz: Jerzy Samuel Bandtkie (nr 46).
K. Piwarski: Tragiczny zgon Mikołaja II Opolskiego w r. 1449 (nr 47).

Seria VI.

- M. St. Korowicz: Dzieje Słowacji (nr 5).
M. Lutmanowa: Jan Amos Komeński (Comenius) (nr 9).
Fr. Szymiczek: Dziejopisarstwo europejskiego wschodu (nr 13).
K. Popiołek: Zarys dziejów czechosłowackich (nr 17).
G. Taraba: Jan Hus (nr 18).
Fr. Szymiczek: Pogranicze czesko-niemieckie w świetle archiwaliów byłej rejencji opolskiej (nr 21).
K. Popiołek: Wojny husyckie (nr 24).
J. Reychman: Powstanie słowackie 1944 r. (nr 25).
J. Reychman: Sto lat polsko-słowackich związków literackich (nr 41).
G. Tarabe: Universitas Carolina Pragensis (nr 42).
G. Taraba: Słowiańszczyzna w życiu narodowym Czechów (nr 46).
J. Berger-Mayerowa: Apostołowie Słowian w Rzeszy Wielkomo-rawskiej (nr 48).

Seria VII.

- W. Walkowiak: W ośmiolecie wydania pierwszego numeru 1-go śląskiego konspiracyjnego pisma „Ku Wolności“ (nr 1).
M. Bielińska: Pszczyzna i jej archiwum zamkowe.
Fr. Popiołek: Zamek piastowski, jego przeszłość historyczna i przed-historyczna (nr 7).
H. Pieńkowska: Nagrobki Henryka IV i Henryka II. Uratowane skarby artystyczne kościołów wrocławskich (nr 8).
Fr. Szymiczek: Powstańcy śląscy w świetle archiwaliów niemieckich (nr 10).
E. Maleczyńska: Prace przygotowawcze do „Słownika zasłużonych Ślązaków“.
I. Uniowski: Polonica Archiwum Miejskiego w Gliwicach (nr 16), (nr 11).
W. Knapowska: Polska Komisja Uzbrojeniowa we Wrocławiu w r. 1848 (nr 17).
Fr. Szymiczek: Związek Polaków w Niemczech — Dzielnica I., w świetle tajnych archiwaliów byłej rejencji opolskiej (nr 19).
K. Popiołek: Wiosna Ludów na Górnym Śląsku (nr 20).

Seria „Wiadomości o Śląsku“.

R. Jamka: Śląsk Przedhistoryczny (nr 1).

K. Popiołek: Dzieje Śląska (nr 2).

K. Maleczyński: Historia Wrocławia (nr 7).

C. Czasopisma:

Zaranie Śląskie. Roczniki XVI—XIX (1945—1948) .

Rocznik Kłodzki I. (1948)

W obu tych czasopismach zamieszczono artykuły z zakresu historii Śląska i Słowiańszczyzny Zachodniej.

Roman Lutman

Wrocławskie Towarzystwo Naukowe.

Wydział Nauk Historyczno-Filozoficznych.

Kontynuując kronikę Towarzystwa, zamieszczoną w Sobótce, r. II (1947) podajemy następujące dane za okres od stycznia do grudnia 1948. Członkami zwyczajnymi zostali wybrani dnia 1 marca: Kazimierz Ajdukiewicz, Henryk Barycz, Kazimierz Tymieniecki i Zygmunt Wojciechowski. Vice-przewodniczącym Wydziału został dnia 16 kwietnia Władysław Czapliński. Na posiedzeniach naukowych przedstawiono prace:

16 stycznia. J. Gierowski: Sejmik Generalny Mazowiecki.

20 lutego. K. Maleczyński: Dzieje Wrocławia cz. I (do r. 1526).

19 marca. T. Lewicki: Nieznany podróżnik włoski XVIII w., Luigi Pio di Savoia i jego relacje z podróży po Europie.

16 kwietnia. R. Ingarden: Metodologiczny wstęp do teorii poznania.

14 maja. J. Umiński: Poczucie jedności państwa polskiego w XIII w.

11 czerwca. K. Maleczyński: Formularze średniowieczne.

— S. Kuczyński: Wstęp do badań krytycznych nad Długoszem. I; Długosz wobec polskiej granicy zachodniej.

25 czerwca. Majewski: Do metodologii historii kultury materialnej (fakt ergologiczny).

— Wł. Czapliński: Elekcja Karola Ferdynanda (1625).

27 października. Ks. J. Umiński: Początki biskupstwa poznańskiego i związanego z nim archidiaconatu czerskiego.

26 listopada. A. Madurowicz: Początki spółdzielczości rolniczej jako ruch społeczny i gospodarczy.

— T. Lewicki: Ze studiów nad średniowiecznymi geografami arabskimi.

14 grudnia. A. Vetulani: Ukraiński przekład statutu Kazimierza Wielkiego.

W wydawnictwach ukazała się praca Wł. Kotwicza: Józef Kowalewski — orientalista, a w najbliższym czasie ukażą się: K. Majewski: Importy rzymskie na ziemiach polskich i J. Gierowski, Sejmik generalny mazowiecki.